

Debat

Vijf stellingen Aanzet tot reflectie

Dominique Willaert

Het onderzoek dat rond het Muziekforum werd verricht, genereert enkele heel interessante sporen maar de vraag rijst of de voorgestelde concepten niet op een andere manier uitwerkbaar zijn.

Mijns inziens beantwoordt de roep naar een nieuw en uitdagend architecturaal gebouw en de hieraan verbonden bredere invulling van dit project eerder aan een megalomaan en prestigieus verlangen van een kleine groep geprivilegieerden dan aan de huidige culturele en maatschappelijke noden binnen onze verstedelijkte leefcontext.

Het alternatief dat ik voorstel is opgebouwd rond de vaststelling dat cultuur in z'n brede betekenis door veel actoren als een mogelijkheid en middel wordt beschouwd om meer verbindend te werken en om directere vormen van democratie te realiseren.

Culturele democratie verwijst naar de pluriformiteit van de huidige samenleving en houdt een accentverschuiving in van cultuur als overlevering naar cultuur als opdracht. Hier kan men cultuur en kunst beschouwen als een vernieuwingsproces, als een proces dat de verstedelijkte leefcontext dynamiseert.

Het voorstel rond Het Muziekforum is een rond veel geld en macht gecentraliseerd concept. Het gemeenschapsgeld dat voor dit project zou worden vrijgemaakt, kan op een veel uitdagender manier worden besteed door een solidair netwerk van diverse medespelers 'Een' Krook te laten uitwerken.

Mijn uitgangspunt is om onze verstedelijkte leefcontext op een interculturele manier te dynamiseren. Daarbij wordt de culturele participatie en ontplooiing van de ganse bevolking vooropgesteld. Een vijftal stellingen vormen een aanzet tot reflectie over de uitwerking van 'Een' Krook:

1. In plaats van een nieuw, centraal gelegen gebouw te creëren wordt de ganse stad van een veelheid aan publieke ruimte voorzien die multifunctioneel kan worden aangewend. Bestaande gebouwen moeten terug een publieke functie krijgen die diverse bevolkingsgroepen met elkaar kunnen verbinden. De over de ganse stad of regio verspreide publieke ruimtes maken het mogelijk dat er organisch en nauw aansluitend op de leefcontext van de bewoners kan worden gewerkt en geleefd. Het vertoog dat een nieuw en architecturaal uitdagend gebouw Gent op de wereldkaart zal zetten en mensen van heinde en ver kan aantrekken, beantwoordt mijns inziens niet aan de noodzaak en de wensen van de heel verscheiden inwoners van deze stad zelf.
2. Wie bepaalt de culturele en maatschappelijke noodzaak binnen een verstedelijkte leefcontext?
In Vlaanderen bestaat er een diepe kloof tussen het politieke en academische discours en de praktijk. Over de hoofden van de mensen heen en vanuit een gebrekkig of onbestaand aanvoelen wat er in de schoot van onze samenleving leeft, wordt het een na het ander discours ontwikkeld en aangewend om zichzelf te legitimeren. De maatschappelijk kwetsbaren of uitgesloten zijn niet het doel op zich maar maken onderdeel uit van het legitimatieproces van het project. Ook in het 'discours' rond Het Muziekforum worden de maatschappelijk kwetsbare bewoners betrokken als onderdeel van een recuperatiebeweging. Mijn inziens dienen culturele en maatschappelijke noden en wensen van verschillende bevolkingsgroepen van onderuit te worden vertaald en gerealiseerd. Daarom zou er geïnvesteerd moeten worden in het opleiden (vanuit verschillende onderwijscentra) van sociaal-culturele bemiddelaars die hetgeen er bij de bewoners leeft op een adequate en inhoudelijke manier kunnen vertalen en onderhandelen naar de instituties en diverse overheden toe. De concretisering hiervan sluit nauw aan bij het ontwikkelen van directere vormen van democratie.

3. Zo kom ik bij mijn derde punt. Instituties ontwikkelen vaak voorstellen van boven uit die vaak ver af staan en onvoldoende beantwoorden aan de beleving en verwachtingen van het bredere veld. Het voorstel tot het oprichten van een nieuw Instituut (het Muziekforum) kan worden vervangen door alle bestaande instituties uit te nodigen om vanuit een dienstbare houding interdisciplinair samen te werken? Het is een voorstel om de bestaande (ideologische) schotten tussen diverse sectoren en disciplines op te heffen en te zoeken naar complementaire samenwerkingsverbanden. De sterk aanwezige en wijd verspreide competenties worden nu vaak op een concurrerende manier aangewend en uitgespeeld terwijl deze nochtans kunnen worden uitgewerkt in een solidair gedragen cultuurproject. Op die manier kan er vanuit de overheid een beweging ontstaan om veel eerder 'ideeën' of projecten te subsidiëren i.p.v. instituties. Deze projectvoorstellen kunnen door een veel breder en heterogener groep mensen worden gedragen en worden recht vanuit de basis ontwikkeld.
4. Ten vierde wil ik pleiten om van cultuur- en kunstbeleving terug een vrijplaats te maken waar kunstenaars, deelnemers en publiek de geestelijke voelhorens van hun tijd zijn en de werk(processen) een mentale en reflexieve weerspiegeling hiervan. We vertrekken vanuit de premisse om kunst- en cultuurbeleving te beschouwen als een onderdeel van de menselijke productiviteit die aan de menselijke noden moet beantwoorden. Niet aan een onverzadigbare consumptie-, productie- en profileringsdrang maar aan existentiële en universele menselijke behoeften. De stedelijke leefcontext daagt ons uit om de culturele diversiteit in al zijn facetten tot uiting of uitdrukking te laten komen. Het (s)maken van kunst lijkt al te sterk in een economische rationaliteit te zijn beland.
5. Als laatste punt stel ik vast dat we tot op vandaag nog te sterk afhankelijk zijn van de opleidingsgraad, de sociale afkomst en status om mensen bij het reguliere gemeenschapsleven te betrekken. Het tot uitdrukking komen van de culturele diversiteit kan pas worden gerealiseerd wanneer o.a. werkprocessen en de organisaties die deze ontplooiën door een meer heterogene groep mensen wordt bevolkt. De heel verscheiden werkelijkheidsbenaderingen en referentiekaders die worden gehanteerd moeten zich ook op organisatorisch niveau vertalen

Tot slot nog enkele bedenkingen waarmee ik het debat hoop te stimuleren:

(Inter)culturele projecten beschouw ik als een sterk middel om de samenleving van onderuit te versterken. De werkprocessen die binnen het socio-culturele veld kunnen worden ontwikkeld, houden de uitdaging in zich om arbeid en energie te genereren die buiten de klassieke productiesfeer vallen. De praktijk leert ons dat de maatschappelijke instituties het zeer moeilijk hebben om de interculturele rijkdom van mensen tot ontplooiing te laten komen. Veel van wat we binnen het reguliere veld (moeten) doen, valt ten prooi aan een strakke regelgeving en een liberaal verwachtingspatroon.

Ik geloof heel sterk in nieuwe vormen van kunst- en cultuurbeleving. Deze kunnen onder impuls van de regelgevende overheden enkel tot stand komen indien er ruimte wordt gecreëerd om buiten de klassieke wegen en structuren aan de slag te gaan. Dit voorstel is dan ook een oproep tot een institutionele revolutie. Deze 'revolutie' gaat er van uit dat de actuele kunst- en cultuurbeleving onvoldoende aansluit op de culturele noden en de maatschappelijke evoluties en zich daarom op een kwetsbare wijze wil ontplooiën binnen een caleidoscopische samenlevingscontext.

Het opzetten van een solidair gedragen cultuurproject biedt de mogelijkheid om diverse bevolkingsgroepen tot expressie en ontplooiing te laten komen. Het uitgangspunt is hier het op een veelzijdige en verrijkende manier gaan aanwenden van de verschillende kwaliteiten en competenties van mensen. Het procesmatige biedt de mogelijkheid om zich als individu te vergelijken, differentiëren en te verrijken in het samen werken en leven met de Andere. Bovendien ontstaat de uitdaging om het proces te laten primeren op het resultaat. Het proces staat symbool voor zoeken, uitwisselen en onderhandelen.

Het is ondertussen hopelijk duidelijk geworden dat ik een mentaliteitswijziging onderschrijf die het zoeken centraal stelt. Vooraleer er nieuwe antwoorden kunnen worden geformuleerd, dienen er mogelijkheden te ontstaan tot onderzoek en reflectie. De kunsten lijken mij het uitgelezen veld waar het (aan)voelen en symboliseren nog centraal kan worden gesteld. Dit zoeken lijkt binnen onze rationele, haastige en

verzakelijke wereld op veel tegenstand te botsen. Twijfel en kwetsbaarheid genereren namelijk ongemakken. Toch verkies ik de ongemakken boven de simplistische en/of populistische antwoorden. Enkel het herthematiseren en het uitwerken van solidair gedragen maatschappelijke projecten garanderen op langere termijn het voortbestaan van de democratie.

Bio

Dominique Willaert is welzijnswerker en projectleider sociaal-artistieke projecten, *De figuranten*, Menen